

נאר של נייר

מתאגרף פולני בתל-אביב הקטנה

שוואה, חללים, עצמאות וקייט-לומי

★ עוד חלום אמריקאי ★ התבססותו של כתבי-עת

מקור

כפפות

לפני שנים רבות קראתי ספר מעולה, פרי עטו של דן צלקה, תחת הכותרת דוקטור ברקל ובנו מיכאל (י). הספר מתאר את שרירי יהדות ורשה אחרי השואה, המיטלטלים בין עבר והווה, שאותו טרם הספיקו לחוות. הספרים האחרים אותם פירסם צלקה מאז נראו לי מנופחים ומוזייפים, חסרי כל ערך ספרותי של ממש באינדקס הסיפורת הישראלית.

סיפורו החדש של דן צלקה כפפות פורש את סיפורו של **טולק שאפראן**, עולה מפולין בחצי השני של שנות השלושים, מתאגרף חובב, שלוחצים עליו להצטרף לקבוצת המתאגרפים של מכבי ת"א. הוא עובד כפועל, לומד עברית ואנגלית, משחק קלפים עם אביו החורג וחבריו, מבלה עם נשים וחי שגירה עד שמגלה אותו **ציאמארקו**, מאמנה של מכבי ת"א ומציג לפניו אתגרים ספורטיביים.

כפפות הוא אחד מהמפויים המעולים של תל-אביב בסוף שנות השלושים — מיפוי של תקופה שהמחבר לא חי בה, אך הצליח להעלותה בעזרת גיורייציות, מודעות מהשכונות תשע בערב (שמו הקודם של העולם הזה כשנות השלושים וראשית הארבעים). צלקה מצליח להביא באמצעות גלריית הנפשות הפועלות בספרו את האווירה הבלתי-הירואית של אותה תל-אביב, שהפכה מהעיר העברית הראשונה

דן צלקה - דוקטור ברקל ובנו מיכאל; הוצאת מסדה; 156 עמודים (כריכה קשה).
דן צלקה - כפפות; הספריה לעם - עם עובד; 258 עמודים (כריכה רכה).

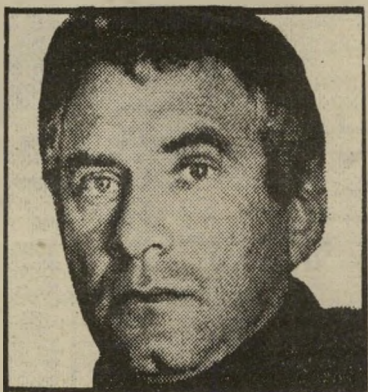
לעיר של סוחרים פולניים, בתיקפה והווי, שהסיפורת הארצישראלית כלל לא היטיבה לתאר: את תל-אביב של בעלי-הבתים והציונים הכלליים, את תל-אביב הנוהגת כמו היתה פרכר שיכונים חדש של ורשה היהודית, זו תל-אביב שלשון-הדיבור ברחובותיה היא בליל של "עברולגית" (עברית-פולנית) שצלקה כמו מחבר אותה מחדש, על דימוייה וכלליה בכפפות.

לשון הכתיבה של צלקה, עניינית, תמציתית, חסרת שומן מילולי — והדיאלוגים בין הנפשות הפועלות הם מהמעולים שראתה הסיפורת הישראלית בשנים האחרונות. כפפות הוא ספר שבו מצליב צלקה אנטיגיבור עם מצביאנושי, הגיבור אטום להתרחשויות ההיסטוריות בארץ-ישראל ובעולם. הוא אדם אמיתי, ולא אחת מהרמויות של **מגדי-שחם-ברטוב-שמורי-זוהר**, הנושאים בחדרי-מיריותם את משא תבל כולה והעם היהודי על כתפיהם, בחדרי-מידות הוועקת מבינות לעמודי ספריהם. טולק שאפראן הוא אדם אמיתי, פשוט, אך תלת-ימדי — מה שהופך את כפפות להישג ספרותי אמין ומעולה.

כבר באחד מפריקייה-הפתיחה הוא אומר לציאמארקו, שחותר להשיבו לקרשי-החירה: אני אפילו לא יודע אם אני אוהב בוקס, אם אני בעד או נגד בוקס... ועד מהרה מתנחל יחשיה-בוקס בראשו, על חשבון כל שאר המרכיבים של אישיותו. את חייו הוא מתאר: אני חי לי בשקט, לא מפרט לאף אחד. בשבת אני שומע ג'ז, שותה קצת בגלינה, ווקר, משחק כדורגל. בעוד חצי שנה אוכל לקנות לי רדיו טיב. אני לא רוצה שיכו אותי ואני לא רוצה להכות... הוא ממיר את חייו אלה בעולם טוב יותר, בעיני ציאמארקו, האיש שמשוּבו לזירת-האיגרוף.

טולק שאפראן נכנס עד מהרה לאותו עולם-סגור של מתאגרפים ארצי-ישראליים, החיים בינות לקרשי-זירה פרובינציאליים, חולמים והווים כהקיץ את עולם-האיגרוף הגדול, הנמצא איש-עם מעבר לים.

שאפראן, המעביר את עיתות זמנו הפנוי בקלוב לדיבור עברי, שם הוא פוגש בנאורה קרויזק, בתו של המורה לתנ"ך והמרצה ירוחם קרויזק, והוא מתאהב בה. אהבתו של טולק לנאורה מביאה את הקונפליקט לכפפות: היורה מול האהבה. בסופו של דבר מנצחת היורה, לא לפני ששחטה את כל כוחות הנפש של טולק. בעוד שעולם המתאגרפים של טולק הולך והופך מורכב יותר ויותר, הרי שכל העולם-האחר, הסובב אותו, כמו הולך ומתרוקן ממנו. אחר-כך שתק והקשיב. הכול דיברו על המאורעות, על

ז'בי צלקה
שפה עברולנית

מיילחמת-ספרד ועל בימאי של "אופה" העומד לביא לתל-אביב...

סיפור אהבתו לנאורה הולך וגואה (אתה נראה פראי נורא, טולק...). כאשר נאורה מבקרת בחדרו של טולק, מתאר צלקה את אחד מהקטעים הנהדרים שבסיפורו. נאורה רואה את הקשת האולימפית של טולק, בעוד שהוא (בך צריכים להיראות כשיוזים בה. היורה צריך

להיות מושלם!) יורה חץ ותוקעו על ארון הבוק הכבד, כסמל של עוצמה אירוטית.

צלקה מוליך את טולק בינות לקרבות ומאבקי-האיגרוף שלו ופירקי הרוך והעדנה עם נאורה. כאן נכנס לתמונה אל רזומארין, מנגר של מתאגרפים מדרום-אפריקה, השואף לגייס את טולק לרשימת מתאגרפיו. הוא מסרב, אך מוכן לצאת למסע ששיאו מיצוי שלמותו כמתאגרף בקרב עם **בונאטי**. שהוא קרב השיא של כפפות.

כאשר נאורה מגלה בחדרו תצלומים של טולק, עם כפפות-האיגרוף שלו, היא שואלת: התחלת להעריץ את עצמך? ואז הוא מגלה כי הוא זקוק לאהבת הקהל. בשלב זה מתחיל הסחף ביחסיהם של בני-הזוג. טולק פוגש את חברתה של נאורה, מיריה (בעצם, אינני יודע מה קרה אבל אני מרגיש שנאווה מתרחקת ממני...). כאשר מירה מפילה אותו ברישתה, אחרי שמעיניו של המתאגרף זולגות דמעות, סופו של רומן זה בדרכיה של נאורה: "שמתי את החפצים שלך אצל מירה..."

כפפות הוא רומן של עימותים והתפוררות, עולמו של טולק, כפפות האיגרוף שלו, תחושותיו, כאשר הכפפות מנצחות את התחושות. כפפות הוא ספר מעולה, מומלץ לכל. זה רומן קפול, שיש בו את כל הסממנים של סיפורת מעולה.

תרגום

וונגוט

בשנים האחרונות הפך הסופר האמריקאי קורט וונגוט לסופר מוכר על מרפי-הספרים של ישראל ההיכרות הראשונה של הקוראים עם יצירותיו עריסת-החול ו-בית-מטבחיים חמש; גירתה את הקוראים לשאר ספריו של וונגוט.

באחרונה ראוי-עוד שניים מספריו. הראשון הוא מבולבל, לעתים משעמם וברובו רדוד. השני: מרתק, מהמם, בעל עוצמה תיאורית, שדומה כי הוא מרתק את הקורא, מהמילה הראשונה ועד לאחרונה שבו.

בספר הראשון ארוחת-בוקר של אלופים* מביא וונגוט דייסה מילולית של קטעי סיפורי מרע-בידיוני, עלילות מחברם האכסורדי, מיליונר מטורף, עירשדה פרובינציאלית של אמריקה, ועלילה המלווה ברישומיו (הגרועים עד למאור) של וונגוט עצמו. האמת היא, שמיותר להתייחס לארוחת בוקר של אלופים, מעבר למה שהתייחסתי עד כאן, שהרי ספר זה — אם לנקוט בלשון מעודנת — רחוק מלהיות יצירה של קורט וונגוט במיטבו.

כאן המקום להעיר, שכל רמיון בין ארוחת-בוקר של אלופים לציפור כלא** הוא מיקרי בחלט. ציפור כלא הוא ספר מעולה, במיטב המסורת של וונגוט, אחת מהפארודיות המעולות שהתפרסמו אי פעם, ועניינו בחלום

* קורט וונגוט ארוחת בוקר של אלופים; עברית: דורית בר-און; הוצאת זמורה ביתן, 220 עמודים (כריכה קשה).

** קורט וונגוט - ציפור כלא; עברית: דויד נגב; הוצאת זמורה ביתן; 199 עמודים (כריכה קשה).

החוויה הישראלית

„עמוד האש“ כפרודיה לאומית

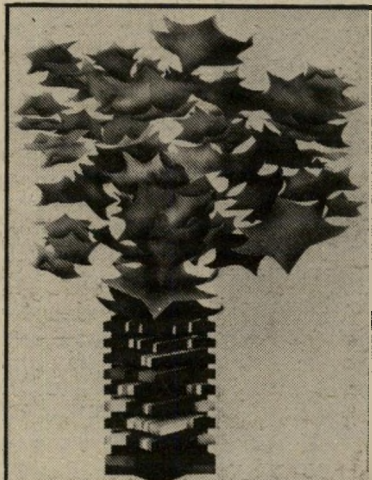
כל עורכי התוכניות המוסיקאליות של קול ישראל את מנגינת עמוד האש, עד שדומה כי מנגינה זו הפכה ל"הימנון השואה".

שבוע מאוחר יותר, ביום הזיכרון לחללי צה"ל, דומה כי עורכי תוכניות המוסיקה של קול ישראל טרם סיפקו את תאוותיהם המוסיקאליות, והמשיכו לשחוק את פסי-הקול של עמוד האש.

ניתן אולי להבין את העורכים המוסיקאליים של קול ישראל (מגיפה זו לא פסחה על העורכים המוסיקאליים של גלי צה"ל), שבאינטליגנציה הרדודה שלהם יתרגמו את כותרת עמוד האש לעשן המישרפות ועשן התותחים של שדות-הקרב בארץ-ישראל, ומצאו שמנגינה זו תואמה והולמת את השכול והזיכרון.

אלא שבמין פרפטום מובילה מדעים, המשכו העורכים המוסיקאליים להשפיע את עמוד האש גם במהלך שידורי יום העצמאות, תוך שהם הופכים את גלי-האתר של ישראל לתצוגה מרהיבה של קיטש תרבותי לאומי, מעין מנגינה לכל עת. המייצגת את מצב התרבות בישראל של 1983.

לא אתפלא אם מנגינת עמוד האש תימצא על-ידי העורכים המוסיקאליים של קול ישראל וגלי צה"ל מתאימה גם לחג השבועות, לראש-השנה, לסוכות ול"א באדר (במקום בגליל, בתל-חי...).

ל"ה לעצמאות ישראל

ברות יומי-עצמאות 35
קיטש תרבותי לאומי